

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Maja Flood

Till mitt försvar

En studie om försvarlighetsbedömningar vid förtal på sociala medier

LAGF03 Rättsvetenskaplig uppsats

Kandidatuppsats på juristprogrammet

15 högskolepoäng

Handledare: Jacob Öberg

Termin: VT 2020

Innehåll

Summary	3
Sammanfattning	4
1. Inledning	5
1.1. Bakgrund	5
1.2. Syfte och frågeställningar	6
1.3. Avgränsningar	6
1.4. Metod och material	7
1.4.1 <i>Metod</i>	7
1.4.1.1. <i>Den klassiska synen på rättskällor</i>	7
1.4.1.2 <i>Rättskällorna och straffrätten</i>	8
1.4.2. <i>Material</i>	10
2. Relevant reglering	12
2.1. Yttrandefrihet	12
2.2. Förtal	12
2.1.1. <i>Huvudregeln</i>	12
2.1.2. <i>Undantagen</i>	13
2.3. Internet och sociala medier	15
2.2.1. <i>Definition och användning</i>	15
2.2.2. <i>Interna regelverk</i>	16
3. Försvarlighetsbedömningar	17
3.1 Sakomständigheter	17
3.1.1 <i>Regissören</i>	17
3.1.2. <i>Journalisten</i>	17
3.1.3. <i>Komikern</i>	17
3.2 Bedömning av försvarlighet	18
4. Slutsatser	23
5. Källor och litteratur	25
5.1 Källor	25
5.2 Litteratur	26

Summary

This paper investigates, analyzes and discusses defense assessments in slander cases, as defined by the Swedish Penal Code. It looks at how assessments currently proceed relative to how they could potentially be handled differently. This survey is limited to covering slander committed on social media when someone has been singled out as a criminal. Our thesis also addresses what is relevant in a slander defense assessment for hidden private discussion groups on Facebook.

This paper solely uses the formal dogmatic approach. The author have primarily considered legal texts and general practice to determine what current laws apply. Three judgments by district courts have been reviewed in investigating the application of the court's defamation provision for crimes committed on social media.

The courts take seriously the naming of people on social media. In all three of the analyzed cases, the accused was convicted of grave defamation. The law places significant emphasis on the number of recipients that were able to receive the given information. Another important factor in the assessment can be whether the accused could have used their freedom of expression in a manner that is less of a violation to the privacy of the plaintiff. The courts also place great importance on what relationship the defendant had to the social circle to which the information was spread.

On the basis of the ruling of the courts, it can be questioned whether the courts fully accepted the premise that the distributed information was indeed factual.

Freedom of expression underpins the assessment of the defense. The courts typically attempt to prove definitively if the social circle to which the information was distributed can constitute a confidential group. When this is not the case, no further discussion is had normally as to whether it can still be considered justifiable, taking into account other circumstances.

Sammanfattning

Denna uppsats ämnar undersöka, analysera och diskutera försvarlighetsbedömningar vid förtal enligt brottsbalken. Uppsatsen söker svaret på hur bedömningen går till samt hur den bör gå till. Undersökningen är begränsad till att omfatta förtal begångna på sociala medier då någon blivit utpekad som brottsling. Uppsatsen avhandlar även aspekten vad som är relevant vid en försvarlighetsbedömning vid förtal inom dolda privata grupper på Facebook.

Den metod som använts i arbetet med uppsatsen är den rättsdogmatiska metoden. För att utröna gällande rätt har främst lagtext och praxis beaktats. För att närmare undersöka domstolarnas tillämpning av förtalsbestämmelsen vid brott begångna på sociala medier har tre domar från tingsrätterna analyserats.

Domstolarna ser allvarligt på namngivning av personer på sociala medier. I samtliga tre fall som analyseras har den tilltalade fällt för grovt förtal. Vid bedömningen av försvarlighet läggs stor vikt vid hur många som nåtts av den spridda uppgiften. Ytterligare en viktig faktor i bedömningen är huruvida den tilltalade kunnat nyttja sin yttrandefrihet på ett för målsäganden mindre integritetskränkande sätt. Domstolarna fäster även stor vikt vid vilken relation den tilltalade hade till den krets till vilken uppgiften spreds.

Utifrån domstolarnas resonemang tål det att ifrågasättas huruvida de till fullo accepterat premissen att under prövningen av försvarlighet beakta de spridda uppgifterna som fullt ut sanna.

Yttrandefriheten hamnar i bedömningen om försvarlighet i bakgrunden. Domstolarna prövar enträget om den krets till vilken uppgifterna spreds kan utgöra en förtrolig krets. När så inte är fallet sker i regel ingen djupare diskussion kring huruvida det ändå kan anses försvarligt med beaktade av andra omständigheter.

1. Inledning

1.1. Bakgrund

Under metoo-kampanjen¹ hösten 2017 var det många som som på sociala medier höjde sina röster för att belysa de övergrepp som de ansåg sig varit med om.² Vissa valde även att publicera namnet på sina påstådda förövare. Detta ledde till anmälningar om förtal mot dem som publicerat namnen. Nu, en tid senare, är målen avgjorda och flera kvinnor har funnits skyldiga för grovt förtal.

Förtalsbrottet är ett undantag till den starkt skyddade yttrandefriheten. Du har inte rätt att publicera vilka uppgifter som helst på sociala medier. Det finns däremot undantagsfall där spridning av tekniskt sett förtalsgrundande uppgifter ändå kan vara att anse som försvarlig. I somliga fall har den tilltalade argumenterat att spridningen var försvarlig på grund av att publiceringen gjordes i en grupp där endast en begränsad skara användare kunde ta del av den.³

Frågan som då blir aktuell är i vilken utsträckning det är försvarligt att publicera uppgifter som är kränkande för någons integritet inom ramen för mer slutna grupper på sociala medier. Vilka faktorer spelar in? Vilka bör spela in? Har gruppens syfte, antalet medlemmar eller dess sekretessinställningar någon betydelse för hur långt yttrandefriheten sträcker sig där?

Det finns idag ett stort antal artiklar och forskning kring förtal över internet och sociala medier.⁴ Dessa publikationer har dock ett till vissa delar annat angreppssätt och tar fasta på andra aspekter av problemet än denna uppsats. I denna uppsats avhandlas till stor del integritetsintrång i slutna grupper på sociala medier, något som idag inte uppmärksammas mycket i litteraturen.

---

¹ #metoo var ett globalt upprop mot sexuella övergrepp och trakasserier.

² Nationalencyklopedin, *me-too-rörelsen*, (hämtad 2020-05-14).

³ Nacka tingsrätt, dom 2019-07-03 i mål B 7995-18; Solna tingsrätt, dom 2020-03-24 i mål B 2985-19.

⁴ Jfr. bl.a. Schultz, M. (2012), *Förtal och integritet*. Juridisk publikation, 2/2012, s 207; Ljunggren, I. *Folkdomstolen på sociala medier*, Examensarbete 30 hp vid juristprogrammet VT18 på Lunds universitet, 2018.

1.2. Syfte och frågeställningar

Syftet med denna uppsats är att granska, utreda, och analysera hur en försvarlighetsbedömning vid förtalsbrott enligt brottsbalken på sociala medier bör gå till. Särskilt fokus kommer att riktas på skillnaden mellan förtal begånget i hemliga grupper jämfört med förtal begånget utanför sådana grupper.

För att uppnå sagda syfte kommer följande frågeställningar att besvaras:

- Hur regleras förtal i Sverige?
- Vilka regler gäller för sociala medier?
- Vilka kriterier är relevanta och bör vara relevanta när domstolarna gör en försvarlighetsbedömning gällande förtal på sociala medier?

1.3. Avgränsningar

På grund av uppsatsens omfattning och syfte kommer en avgränsning göras avseende vilka delar av rättsfallen som beaktas och analyseras. Uppsatsen har, som nämns ovan, till syfte utreda *försvarlighetsbedömningar*. Andra delar och aspekter av rättsfallen som avhandlas kommer inte att lyftas i analysen. Till följd av att det är försvarlighetsbedömningar som ska utredas kommer även avsnittet om gällande rätt inte diskutera andra enskilda rekvisit i förtalsbestämmelsen annat än översiktligt.⁵

Uppsatsen kommer fokusera på förtalsbrott som skett på sociala medier. På grund av uppsatsens omfattning har en avgränsning avseende sociala medieplattformar gjorts. De plattformar som kommer inkluderas i uppsatsen är Facebook och Instagram. Denna avgränsning har gjorts då dessa sociala medieplattformar är de största i Sverige idag.⁶

På grund av uppsatsens omfattning har en avgränsning avseende typen av förtalsbrott gjorts. Uppsatsen avhandlar förtal genom utpekande av någon annan som brottslig.

---

⁵ För djupare redogörelser se bl.a. Jareborg och Friberg, *Brotten mot person och förmögenhetsbrotten*, s. 68 ff.

⁶ Internetstiftelsen, *Svenskarna och internet 2019, Sociala medier*, (hämtad 2020-05-14).

1.4. Metod och material

1.4.1 Metod

Den metod som använts i arbetet med uppsatsen är den rättsdogmatiska metoden. Denna kännetecknas genom att söka svaret på specifika frågeställningar i de klassiska rättskällorna.⁷ Dessa rättskällor är lagtext, förarbeten, domstolspraxis och doktrin.⁸

I och med användandet av den rättsdogmatiska metoden tillämpas även rättskällevärdsläran.⁹ Denna lära ger svaret på hur de olika rättskällorna förhåller sig till varandra och vilken kraft deras innehåll bär. Det är genom rättskällevärdsläran vi får svaret på vad vi *ska*, *bör* och *får* beakta.¹⁰ Alla rättskällor som nämns ovan *får* beaktas. Det är endast de bindande rättskällorna som *ska* beaktas. I Sverige är det endast den skrivna lagen som är bindande. Vissa rättskällor har, trots att de inte är bindande, en stor auktoritet och *bör* därför beaktas. I Sverige har prejudikat och förarbeten en sådan ställning. Dessa rättskällor bör alltid tas i beaktning om de inte finns något som starkt talar emot att man ska beakta dem. Det skulle således kunna uttryckas som att det finns en *svag skyldighet* att ta hänsyn till dessa rättskällor.¹¹

1.4.1.1. Den klassiska synen på rättskällor

Den skrivna lagen och andra föreskrifter är, som nämns ovan, den enda rättskälla som *måste* beaktas i Sverige. Det händer dock att lagtexten inte ger svar på de frågor som man söker svaret på. Lagtexten kan vara föråldrad, oklar eller rent av ofullständig. För att i sådana fall utröna vad som är gällande rätt bör man gå vidare med att se på mindre auktoritära rättskällor.¹²

Förarbetena har generellt en central roll när det gäller tolkning av lagtexten. I Sverige har förarbetena en komparativt sett unik ställning i förhållande till andra rättsordningar. Hur

---

⁷ Kleinman, ”Rättsdogmatisk metod”, i *Juridisk metodlära*, Korling och Zamboni, s. 25 f.

⁸ Bernitz m.fl. *Finna rätt*, s. 32 ff.

⁹ Kleinman, s. 26.

¹⁰ Peczenik, *Rätten och förnuftet*, s. 200.

¹¹ Peczenik s. 200 ff; Bernitz m.fl. s. 31 f.

¹² För hela stycket: Peczenik s. 202; Bernitz m.fl. s. 93.

mycket vikt som ska tillmätas ett förarbete beror bland annat på dess ålder och kvalitet samt vilken typ av förarbete det rör sig om.¹³

Ytterligare ett medel för att tolka lagtexten är att se till praxis. Det finns dock ingen skyldighet att beakta tidigare praxis. Viss praxis bör dock, enligt rättskällevärdet, alltid iaktas. Dessa rättsfall är främst prejudikaten från högsta instans. All praxis som produceras i de högsta instanserna når inte prejudikatvärde. Det som avgör huruvida ett mål får status som prejudikat beror bland annat på domskälens saklighet. Hovrätterna är inte en prejudikatinstans. Mål från hovrätten kan dock i vissa fall få stor genomslagskraft och ses som vägledande. Även om prejudikat inte är bindande följs de i regel mycket noga av underrätterna. Tingsrätterna följer också i regel avgöranden från hovrätterna. Praxis från tingsrätterna har inte en vägledande roll, dock kan viss praxis utvecklas i tingsrätterna avseende exempelvis straffmätning.¹⁴

Den juridiska litteraturen, eller doktrinen som den även kallas, är en rättskälla som *får* tas i beaktning. Doktrinen fyller olika syften, dels att systematisera och förklara gällande rätt och på så sätt binda samman rättsystemet till en helhet. Den kan även fylla andra syften som att, om det finns luckor i rätten, bidra med nya synsätt och möjliga lösningar på dessa problem. Stora delar av doktrinen produceras vid lärosäten där det bedrivs juridisk forskning. Hur tungt den juridiska litteraturen ska väga vid en juridisk argumentation beror bland annat på hur rationell argumentationen är, om lagtexten är helt ny eller om det funnits tid att för en mer omfattande doktrin att utvecklas samt hur omfattande information som finns att tillgå i de övriga rättskällorna. Erkänd doktrin används inte sällan av domstolar vid uttolkning av lag.¹⁵

1.4.1.2 Rättskällorna och straffrätten

Förarbeten, praxis och doktrin används som tidigare nämnts som stöd vid tolkning av den primära rättskällan, lagen. När det kommer till straffrätten är det dock viktigt att uppmärksamma att extensiva tolkningar inte är tillåtna. Detta är ett av resultaten från legalitetsprincipen som genomsyrar straffrätten.¹⁶

---

¹³ För hela stycket: Bernitz m.fl. s. 112 ff.

¹⁴ För hela stycket: Bernitz m.fl. s. 133 ff.

¹⁵ För hela stycket: Bernitz m.fl. s. 185 ff; Peczenik, s. 229.

¹⁶ Peczenik, s. 252.

Legalitetsprincipen som den kommer till uttryck i straffrätten består av fyra olika principer. Den första är det så kallade föreskriftskravet, ingen ska bli straffad utan att det finns stöd för detta i lag. Nästa princip är retroaktivitetsförbudet, ingen ska i efterhand kunna bli straffad för något som inte var kriminaliserat vid tidpunkten för gärningen. Vidare finns obestämbarhetsförbudet. Detta innebär att föreskriften måste vara bestämd i sin utformning. En regel får inte vara så obestämd och oklar att den inte ger någon ledning. Den sista delen av legalitetsprincipen är analogiförbudet. Med detta menas att en bestämmelse inte får appliceras på situationer som ligger utanför lagens ordalydelse, även om situationerna är snarlika. Legalitetsprincipen stadgas i 1 kap. 1 § brottsbalken. Syftet med principen är att skapa en förutsägbarhet i straffrätten. Ingen ska kunna bli straffad utan att denna kunde ha en möjlighet att förutse det.¹⁷

Legalitetsprincipen medför att den klassiska rättskällehierarkin så som den beskrivs ovan måste justeras något. Den skrivna lagen är som tidigare nämnts den enda rättskälla som vi ska beakta i Sverige. I straffrätten får den dock i och med legalitetsprincipen en ännu starkare särställning. Då analogier är förbjudna och straffansvaret aldrig får utsträckas utanför lagtextens ordalydelse blir just denna extra central. Förarbeten som i regel har en mycket stark ställning när det kommer till att tolka den skrivna lagen får däremot en försvagad ställning. Förarbeten kan ofta vara mer utstuderade än lagtexten, där återfinns lagstiftarens intentioner och motiv. Dessa aspekter ska dock inte beaktas inom straffrätten om det leder till ett utvidgat straffansvar.¹⁸ Förarbetena kan också vara mer oklara och inte nog precisa för att en domstol ska kunna tillämpa dem.¹⁹ Praxis, som enligt den klassiska rättskällehierarkin är likställd, eller till och med underställd förarbetena har inom straffrätten en större roll. Det finns ett krav att domslut ska vara motiverade med domskäl.²⁰ Tydliga och motiverade domar är således en god rättskälla för att se hur straffbestämmelser ska tillämpas. En etablerad uppfattning som kommit till uttryck i rättspraxis bör inte frångås utan tungt vägande skäl.²¹ Även doktrinen kan anses ha en särställning i straffrätten. Doktrin är inte sällan bearbetningar av andra juridiska rättskällor och är således inte primära rättskällor på samma sätt som praxis och förarbeten. Det

---

¹⁷ För hela stycket: Asp, Ulväng, Jareborg, *Kriminalrättens grunder*, s. 45 ff.

¹⁸ NJA 2000 s. 490.

¹⁹ Ibid.

²⁰ Jfr. Rättegångsbalken 17 kap. 7 §.

²¹ NJA 1994 s. 480.

har dock kommit att få en betydande ställning i straffrätten.²² I doktrinen kan oskrivna rättsprinciper konkretiseras och lagtexten kan studeras i detalj.

1.4.2. *Material*

Lagtexten kommer i denna uppsats att vara den ursprungliga och yttersta källan. Eftersom uppsatsens syfte ligger inom straffrättens område är lagtexten mycket central. Då lagtextens formuleringar ibland är öppna eller vaga kommer främst rättspraxis och doktrin att användas för uttolkning av lagtexten. Dessa kommer dock att användas med viss försiktighet. Detta för att inte av misstag ge straffbestämmelsen vidare innebörd än vad som framkommer av lagtexten. För att minimera risken för en ensidig och av författaren subjektiv åsikt vid användandet av doktrin har flera olika verk av olika författare använts.

För rättsfallsanalysen har tre rättsfall från olika tingsrätter valts ut.²³ Samtliga mål är publicerade mellan augusti 2019 och mars 2020. Målen rör fall där någon pekat ut någon annan som brottslig på sociala medier.

Att använda underrättspraxis som material kritiseras av många. Praxis från tingsrätterna är varken prejudicerande eller vägledande. Samtidigt måste man erinra sig att vi i Sverige inte är formellt bundna av någon form av praxis alls. Den praxis som produceras i tingsrätterna behöver inte för den skull heller vara av dålig kvalitet. Den är producerad av utbildade domare som har till yrke att döma. Materialet kommer direkt från en domstol som har till uppgift att döma. Det går dock även att kritisera tingsrättsdomar. Majoriteten som dömer är i regel inte utbildade jurister och instansen har inte samma prejudicerande uppdrag som högsta domstolen. Materialet har dock ansetts vara relevant för denna studie då det saknas prejudikat som berör de frågor som ska undersökas i uppsatsen. Istället för att helt avstå från praxis har tre domar valts ut. Detta har ansetts göra studien mer djupgående än om praxis helt skulle uteslutas.

I syfte att förklara eller belysa icke juridiska fenomen eller händelser har icke juridiska källor använts. För att förklara regleringen kring sociala medier har de egna regelverken som plattformarna själva tagit fram och som de följer använts. Dessa har ansetts tillförlitliga då de är producerade av plattformarna och således är väldigt nära källan.

---

²² Jfr. t.ex. högsta domstolens hänvisningar till ”*Kriminalrättens grunder*” i NJA 2018 s. 591, NJA 2011 s. 725 och NJA 2016 s. 702.

²³ Nacka tingsrätt, dom 2019-07-03 i mål B 7995-18; Stockholms tingsrätt, dom 2019-12-09 i mål B 1755-18; Solna tingsrätt, dom 2020-03-24 i mål B 2985-19.

1.5. Disposition

Uppsatsens disposition utgår ifrån de frågeställningar som presenterats ovan. Kapitel 2 utreder och förklarar gällande rätt och andra regelverk som är aktuella för uppsatsen. Detta kapitel ger en övergripande genomgång av förtalsbrottet som helhet. Genomgången belyser först de rekvisit som måste vara uppfyllda för att dömas till förtal i Sverige. Här kommer även regleringen kring yttrandefriheten att översiktligt gås igenom. Efter detta följer en mer djupgående genomgång av undantaget om det var försvarligt eller inte. Sist i detta kapitel kommer reglering kring sociala medier att presenteras. I detta avsnitt kommer skillnaden mellan så kallade ”hemliga grupper” och ”öppna grupper” att förklaras.

Efterföljande kapitel kommer utgöras av en rättsfallsanalys. I denna del presenteras, jämförs och analyseras de rättsfall som valts ut för uppsatsen. Kapitlet kommer till en del avhandla hur försvarlighetsbedömningarna gjorts och vilka avvägningar och relevanta aspekter som domstolarna tagit hänsyn till. Förutom de objektiva beskrivningarna av fallen kommer denna del främst att utgöras av en jämförande och analytisk del där rättsfallen kommenteras och diskuteras.

Uppsatsens sista del syftar till att söka och nå konklusioner och slutsatser utifrån de rättsfall som behandlas i uppsatsen.

2. Relevant reglering

2.1. Yttrandefrihet

I Sverige är yttrandefriheten en grundlagsskyddad rättighet. Den beskrivs ofta som en av hörnstenarna i en fungerande demokrati och rättsstat.²⁴ I svensk lag regleras yttrandefriheten i regeringsformen 2 kap. 1 § 1p. Yttrandefriheten är även stadgad i art 11 EKMR vilket gäller som svensk lag.

Även om yttrandefriheten är en mycket stark och viktig rättighet är den inte absolut utan kan begränsas om det är nödvändigt för att tillgodose ändamål som är godtagbara i ett demokratiskt samhälle.²⁵ Bestämmelsen kring förtal, som finns till för att skydda den personliga integriteten, är just en sådan begränsning som anses vara nödvändig för att tillgodose ett sådant ändamål.

2.2. Förtal

Brott mot en persons ära, så kallade ärekränkingsbrott, regleras i 5 kap brottsbalken. I 5 kap. 1 § brottsbalken återfinns brottsbeskrivningen för förtal. Bestämmelsen består av två led, en huvudregel och ett möjligt undantag. Nedan kommer dessa presenteras närmare var och en för sig.

2.1.1. Huvudregeln

I bestämmelsens första stycke anges huvudregeln kring förtalsbrottet. Den som lämnar en uppgift om någon annan till en tredje part i syfte att väcka missaktning ska dömas till förtal. Det ställs, i detta skede, inte upp något krav på att den uppgift som lämnats ska vara osann eller inte.²⁶

Det har i praxis diskuterats om vad som är att anse som en *uppgift*. Det har fastslagits att en uppgift, för att vara förtalsgrundande, ska vara ett uttalande med en viss bestämdhet.²⁷

---

²⁴ NJA 1987 s. 298.

²⁵ Jfr. Regeringsformen 2 kap. 23 §.

²⁶ Nilsson, Brottsbalk (1962:700), 5 kap. 1 §, Juno, (hämtad 2020-05-14).

²⁷ NJA II 1962 s. 145.

Det har vidare i praxis diskuterats övriga krav som en uppgift måste uppnå för att kunna anses som förtalsgrundande. Från uppgiftsbegreppet undantas till exempel rena värdeomdömen.²⁸

Rekvisitet ”väcka missaktning” är mycket centralt. Det är mot detta rekvisit som domstolen prövar om uppgiften är brottslig eller inte. Prövningen ska göras utifrån den utpekades ståndpunkt och inte utifrån rådande värderingar i samhället. Att utpeka någon som brottslig, då det gäller allvarligare brottslighet torde i princip alltid uppfylla missaktningskravet.²⁹

Det sista rekvisitet som måste vara uppfyllt för att någon ska kunna dömas till förtal är att uppgiften har lämnats till *någon annan än den utpekade*.³⁰

2.1.2. Undantagen

Är rekvisiten som anges 2.1.1. uppfyllda innebär detta att den tilltalade lämnat en uppgift på ett sådant sätt att det kan utgöra förtal. Det finns dock två undantag som rättfärdigar uttalanden som egentligen är förtalsgrundande. Förutom att något av undantagen är tillämpliga krävs det för en friande dom att uppgiften var sann, eller att uppgiftslämnaren hade anledning att tro att den var sann.

Det första undantaget är om uppgiftslämnaren haft en skyldighet att uttala sig. Med detta menas en juridisk skyldighet. En sådan skyldighet kan exempelvis föreligga då uppgiftslämnaren svarar på frågor under en huvudförhandling eller att någon på grund av sin tjänst har en skyldighet att uttala sig.³¹

Det andra undantaget rör situationen då det kan anses vara försvarligt av uppgiftslämnaren att uttala sig. För att avgöra detta gör domstolarna en *försvarlighetsbedömning*. Undantaget blir aktuellt då det uppstått intressekollisioner mellan allmänna intressen eller då det av andra anledningar anses försvarligt, exempelvis då uppgiften lämnats till en närstående³². Allmänna intressekollisioner kan till exempel uppstå vid debatt eller vid nyhetsrap-

---

²⁸ Strömberg och Axberger, *Yttrandefrihetsrätt*, s. 76.

²⁹ För hela stycket: Nilsson, *Brottsbalk (1962:700)*, 5 kap. 1 §, Juno, (hämtad 2020-05-14).

³⁰ Jfr. 5 kap. 1 § BrB.

³¹ Jareborg och Friberg, s. 98.

³² NJA 2014 s. 808.

portering.³³ Bedömningen innebär en avvägning mellan den enskildes rätt till integritet och det allmänna intresset av yttrandefrihet.³⁴ Anses intresset av att fritt få yttra sig gällande uppgiften större än den enskildes rätt till sin personliga integritet är undantaget tillämpligt.

Domstolen ska, när de gör bedömningen, förutsätta att de uppgifter som lämnats är sanna.³⁵ Vid bedömningen huruvida någonting är försvarligt eller inte ska alla omständigheter vid uttalandet beaktas.³⁶ Detta kan till exempel vara vilket syfte avsändaren hade, i vilken situation informationen lämnades eller vilken allvarlighetsgrad uppgiften hade.³⁷ Det kan även ha betydelse för bedömningen om den uppgifterna gäller själv yttrat sig gällande uppgiften i fråga.³⁸

Av betydelse är även om uppgiften som lämnas är av stort allmänintresse, till exempel om det rör sig om uppgifter beträffande myndigheter eller andra offentliga organ.³⁹ Det bör dock anmärkas att det inte för den skull är försvarligt att namnge enskilda personer för att belysa strukturella problem inom till exempel en offentlig organisation.⁴⁰

Vem uppgiften gäller är också av betydelse för försvarlighetsbedömningen. Offentliga personer torde i regel anses tåla mer än privatpersoner, varför försvarlighetskravet kan komma att bli lägre gällande uttalanden mot offentliga personer. Som tumregel kan sägas att ju mer ansvar en person har desto mer kritik bör denna anses tåla.⁴¹

Om det gäller uttalanden av allvarligare slag är kravet på försumlighet svårare att uppnå.⁴²

---

³³ Jareborg och Fridberg s. 75.

³⁴ NJA 2006 s. 16.

³⁵ NJA 2014 s. 808.

³⁶ Nilsson, *Brottsbalk (1962:700)*, 5 kap. 1 §, Juno, (hämtad 2020-05-14).

³⁷ Ibid.

³⁸ NJA 2006 s. 16.

³⁹ Holmqvist m.fl. *Brottsbalken - en kommentar*, kommentaren till 5 kap. 1 §.

⁴⁰ NJA 1987 s. 285.

⁴¹ För hela stycket: Jareborg och Friberg, s. 75.

⁴² Nilsson, *Brottsbalk (1962:700)*, 5 kap. 1 §, Juno, (hämtad 2020-05-14).

I den offentliga debatten, då det gäller intressen som berör allmänheten, bör det generellt föreligga en mer vidsträckt möjlighet att uttala sig.⁴³ Som exempel kan nämnas namngivandet av misstänkta gärningsmän eller poliser som deltagit i utredningen gällande mordet på Olof Palme.⁴⁴ Detta har ansetts vara av stort intresse för allmänheten varför mer transparens och publiceringar anses tillåtna än vid vanliga utredningar.⁴⁵

Det bör inte vara brottsligt att tala med närstående och vänner. Att sprida uppgifter inom en förtrolig krets bör därför vara tillåtet, den friheten är mindre begränsad. Värt att notera är att det inte heller här finns någon garanti att dessa uppgifter inte sprids vidare.⁴⁶

2.3. Internet och sociala medier

2.2.1. Definition och användning

Internet är ett internationellt nätverk där datorer som är anslutna kan utbyta information med varandra.⁴⁷ I Sverige uppskattas att cirka 95 % av befolkningen använder internet.⁴⁸ Sociala medier är kanaler på internet vars innehåll byggs upp av dess användare.⁴⁹ Enligt statistik från 2019 använder cirka 83 % av alla svenska internetanvändare sociala medier.⁵⁰

Hur de sociala medierna är uppbyggda och fungerar är olika. Den gemensamma nämnaren är att innehållet byggs upp av användarna själva. Vissa av de olika plattformarna erbjuder även olika former av begränsningar i innehållet som man lägger ut.

På Facebook kan den enskilde användaren välja att det denne skriver endast ska kunna läsas av den närmaste vänskretsen eller av alla användare. Det är också möjligt på Facebook för den enskilde användaren att skapa grupper. Grupperna kan, liksom enskilda konton, vara mer eller mindre tillgängliga för övriga medlemmar. Grupperna på Face-

---

⁴³ Jareborg och Friberg, s. 75.

⁴⁴ Jfr. NJA 2006 s. 16; RH 2002:39.

⁴⁵ NJA 2006 s. 16.

⁴⁶ Holmqvist m.fl. kommentaren till 5 kap. 1 §.

⁴⁷ Nationalencyklopedin. *Internet*, (hämtad 2020-05-14).

⁴⁸ Internetstiftelsen, *Svenskarna och internet 2019*, Sammanfattning, (hämtad 2020-05-14).

⁴⁹ Nationalencyklopedin, *Sociala medier*, (hämtad 2020-05-14).

⁵⁰ Internetstiftelsen, *Svenskarna och internet 2019*, Sociala medier, (hämtad 2020-05-14).

book delas in i så kallade offentliga grupper och privata grupper. Innehållet i privata grupper är endast tillgängligt för de användare som är medlemmar i sagda grupp. Det är även endast de som är medlemmar som kan se vilka andra som är med i gruppen. I offentliga grupper kan alla användare på Facebook som kan ta del av de inlägg som publiceras i gruppen samt se vilka som är medlemmar. Utöver uppdelningen mellan offentliga och privata grupper kan grupper även vara synliga eller dolda.⁵¹ Om en grupp är dold innebär detta att gruppen endast är möjlig att se på Facebook om man är medlem i den. Synliga grupper är möjliga att ses av alla användare på Facebook.⁵²

2.2.2. *Interna regelverk*

Facebook har tagit fram regler som gäller för deras plattform. Dessa regler berör mest vad som får och inte får publiceras. Innehåll som bryter mot det regelverket kan komma att raderas. Andra påföljder är att den som publicerat inlägget varnas eller stängs av helt eller delvis från Facebook. Reglerna har till syfte att värna yttrandefrihet samtidigt som man skyddar innehållets och användarnas äkthet, säkerhet, sekretess och värdighet. Som det ser ut idag finns inga regler som uttryckligen förbjuder att peka ut någon som brottslig.⁵³ Inget likande system finns på Instagram.

I övrigt erbjuder Facebook att administratörer för grupper ställer upp egna interna gruppregler. Vad som händer med en medlem som bryter mot gruppreglerna bestämmer gruppens moderatörer eller administratörer.

---

⁵¹ Grupper som är både dolda och privata kommer i denna uppsats refereras till som "hemliga grupper".

⁵² För hela stycket: Facebook. Hjälpcenter, grupphantering för gruppadministratörer, (hämtad 2020-05-14).

⁵³ För hela stycket: Facebook. Communityregler, introduktion, (hämtad 2020-05-14).

3. Försvarlighetsbedömningar

3.1 Sakomständigheter

3.1.1 Regissören

En kvinna, A.W. hade i två olika hemliga grupper på Facebook publicerat två i all väsentlighet identiska inlägg som pekade ut en känd regissör, U.M. som hennes våldtäktsman. Publiceringarna skedde under slutet av 2017. De grupper i vilket inläggen publicerades hade till syfte att belysa strukturella missförhållanden inom två olika branscher där U.M. var verksam. A.W. har angett att hon publicerade inlägget i frigörande syfte. Grupperna skapades i samband med metoo-kampanjen. I nära anslutning till publiceringarna uppskattas antalet gruppmedlemmar vara cirka 7 774 respektive 898 stycken i vardera grupp. I inlägget namngavs inte U.M. men information som yrke, hårfärg samt en referens till en film regisserad av U.M. ansågs vara tillräcklig för att identifiera honom. Målet avgjordes i Nacka tingsrätt och domen avkunnades i juli 2019.⁵⁴

3.1.2. Journalisten

En kvinna, C.W. hade vid ett flertal tillfällen publicerat inlägg på Instagram och Facebook där hon namngett en manlig journalist, F.V. och pekade ut denne som hennes våldtäktsman. C.W. har även publicerat inlägg där hon återgav hur F.V. begått övergrepp mot andra kvinnor än henne själv, däribland minderåriga. Syftet bakom publiceringarna var enligt C.W. dels att varna andra för F.V. då hon ansåg att han var en farlig person, dels att berätta sin historia i samband med metoo-kampanjen. Det första inlägget, som publicerades i oktober 2017, där F.V. nämns med sitt fullständiga namn fick 37 397 ”gilla-markeringar”. Målet avgjordes i november 2019 i Stockholms tingsrätt.⁵⁵

3.1.3. Komikern

I slutet av oktober 2017 publicerade en kvinna, J.L. ett inlägg i en hemlig Facebookgrupp. I inlägget angav hon att hon tidigare under dagen polisanmält en välkänd komiker, S.I., för sexuella övergrepp som skulle pågått under ett års tid. Gruppens syfte var att ge stöd till personer som varit med om sexuella övergrepp av män. J.L. angav att hennes syfte

---

⁵⁴ Nacka tingsrätt, dom 2019-07-03 i mål B 7995-18.

⁵⁵ Stockholms tingsrätt, dom 2019-12-09 i mål B 1755-18

med publiceringen dels var att få stöd under den polisutredning som skulle följa hennes anmälan, dels att komma i kontakt med andra eventuella offer till S.I. Inlägget uppskattas ha nått alla gruppens cirka 600 medlemmar. Målet avgjordes i Solna tingsrätt i mars 2020.⁵⁶

De tre fallen är till stora delar väldigt lika varandra. Det rör sig i samtliga fall om förtal i form av att utpeka någon annan som brottslig. Publiceringarna har skett ungefär samtidigt i tiden och i samtliga fall har uppgiften spridits på internet. Utöver detta har målsäganden i alla tre fall varit en relativt offentligt och välkänd person i Sverige. Domstolarna har i samtliga mål fällt den tilltalade för grovts förtal till villkorlig dom förenat med dagsböter. Samtidigt finns det delar där fallen skiljer sig; i två av målen har uppgiften spridits i så kallade hemliga grupper medan spridningen i det sista fallet skett öppet på internet.

3.2 Bedömning av försvarlighet

I samtliga fall har domstolarna framhållit betydelsen av yttrandefriheten som helt grundläggande för en demokratisk rättsstat. De framhåller även betydelsen av att fritt kunna debattera samhällsrelaterade, kulturella och vetenskapliga frågor. En vidare diskussion om yttrandefrihet återfinns dock inte i domarna.

Domstolarna diskuterar till stora delar utifrån likande faktorer. Dels *hur* uppgiften lämnades, alltså med vilket syfte, vad uppgiften gällde, i vilka ordalag och vem som uppgiften gällde, dels *var* den lämnades. I den senare delen läggs relativt stor vikt vid att diskutera hemliga grupper som samtalsforum och huruvida det är mer försvarligt att publicera något där.

3.2.1 Hur det sker

Så som jag ser det beaktar domstolarna syftet i två steg. Först prövas huruvida syftet var legitimt över huvud taget. Om det inte var legitimt stannar prövningen av syftet där. Detta anser jag är rimligt då ett illegitimt syfte inte torde kunna leda till en försvarlig publicering. Efter att det konstaterats huruvida syftet bör godkännas eller inte ser domstolen till om sagda syfte kunde uppnås på ett för målsäganden mindre integritetskränkande sätt. Om så är fallet används det i argumentation för att publiceringen inte var försvarlig. Domstolarna är i fallen eniga om att det hade varit fullt möjligt för de tilltalade att utnytt-

---

⁵⁶ Solna tingsrätt, dom 2020-03-24 i mål B 2985-19.

ja sin yttrandefrihet på att annat sätt och samtidigt uppnå det de vill med publiceringarna. Hade de tilltalade kvinnorna utelämnat namn eller uppgifter som gjorde det möjligt att identifiera personerna hade uppgifterna uppenbarligen varit tillåtna att publicera, då det inte pekade ut någon annan som klandervärd.

Av de olika syften som legat bakom publiceringarna har domstolarna godkänt de syften som rörde debatt, frigörelse och sökande av stöd så som legitima. Syftet att varna andra för en farlig individ och syftet att genom en namngivning nå ut till andra offer har domstolarna dock stämplat som illegitima. Att domstolarna erkänner det som önskvärt att kunna föra en bred debatt kring sexualbrott håller jag med om. Jag ser ingen anledning till att ett sådant syfte skulle underkännas. Att domstolarna inte accepterar de övriga syftena har jag dock anmärkningar på. Att söka nå andra offer eller varna andra för en enligt dig farlig individ anser inte jag är automatiskt oförsvarligt, i varje fall inte om vi accepterar premissen att det uppgiftslämnaren säger är sant. Vilka syften som är legitima kan förstås diskuteras. Till syvende och sist blir det en fråga om vad som kan anses vara ett syfte som bör skyddas av yttrandefriheten. Gällande förtalsgrundande uppgifter torde enligt mig de allra flesta syftena, utom uttalanden med ensamt syfte få någon att framstå som klandervärd, kunna vara skyddsvärda i ljuset av yttrandefriheten. Sedan måste man naturligtvis gå vidare i bedömningen och se till övriga omständigheter, men ett försvarbart syfte bör ges en betydande roll i bedömningen.

Domstolarna ägnar även tid åt att begrunda vad som har skrivits och hur det var skrivet. I fallet med komikern skriver Solna tingsrätt att kvinnan på ett onyanserat och rakt sätt pekat ut S.I. som en brottslig person utan att ge några utförligare uppgifter. Domstolen menar att detta gav läsaren ett stort utrymme att själv tolka in fakta och dra slutsatser om vad som hänt. Detta skulle tala för att uppgiften var mindre försvarlig att lämna. I fallet med journalisten och regissören var uppgifterna istället mycket mer detaljrika och lämnade inte mycket tolkningsutrymme åt läsaren. Enligt min mening måste det vara mer klandervärd att med detaljrikedom återge vad som har hänt. Att beskriva ett övergrepp eller andra uppgifter i detalj eller att lämna vaga uppgifter om att personen i fråga är brottslig måste i allmänhet vara att anse som mer integritetskränkande. I stort lägger dock inte domstolarna särskilt stor vikt vid just denna del vis försvarlighetsbedömningen. Domstolarna beaktar istället till stora delar graden av allvarligheten i anklagelserna. I samtliga fall har vi att göra med allvarliga anklagelser i form av utpekande av någon annan som sexualbrottsling. Det överensstämmer med uppfattningen i doktrinen att allvarligare anklagelser minskar sannolikheten för att det ska anses försvarligt att ha publicerat

uppgifterna. Detta är även en faktor som enligt lagtexten ska beaktas vid avgörandet om gärningen ska komma att utgöra grovt förtal.

Vem det skrivs om har nämnts i samtliga fall. Det har rört sig om relativt offentliga personer vilka i regel ska anses tåla mer. Personerna har dock inte innehaft positioner inom till exempel politiken, vilket inte inneburit en allt mer långtgående rätt att yttra sig kring dem. Den person som är att anse som mest inflytelserikt bland dessa mål torde vara journalisten.⁵⁷ Regissörens och komikerns status i offentligheten har inte ansetts vara faktorer som gjort publiceringarna mer försvarliga. Jag håller till stora delar med om detta då det överensstämmer med praxis och doktrin. Människor med mycket makt och ansvar bör kunna granskas hårdare. Det måste också vara att anse som mer försvarligt då ju mer ansvar och makt som åligger en person desto starkare är allmänhetens intresse att få denna granskad. En komiker och regissör kan måhända vara välkända men de har knappast vidare makt eller ansvar över samhällsviktiga funktioner. En journalist har inte heller sådan reell makt som vi ofta åsyftar i dagligt tal. Däremot kan denne anse ha inflytande över, och möjlighet att påverka, ett stort antal människor vilket även det är att anse som någon form av makt, vilket naturligtvis borde beaktas.

3.2.2 *Var det sker*

I fråga om var publiceringen sker blir det relevant att iaktta de så kallade hemliga grupperna. I fallet med journalisten, där publiceringen skedde öppet på internet, konstaterar domstolen relativt enkelt att uppgiften är spridd till tiotusentals personer i och med att den gjordes tillgänglig för alla. I de andra fallen skedde däremot publiceringen i mer stängda grupper. Domstolarna diskuterar somliga aspekter som kan vara relevanta vid försvarlighetsbedömningen. Vissa aspekter som nämns är gruppens storlek, det faktum att den inte kan nås av allmänheten, syftet med gruppen, gruppens regler, och relationen till gruppmedlemmarna.

Antalet medlemmar har en betydande roll i försvarlighetsbedömningarna. Domstolarna lägger stor vikt vid att det är ett stort antal människor som nåtts av informationen. En större spridning talar mot att publiceringen kan vara att anse som försvarlig. I min mening är antalet människor ett trubbigt verktyg för att avgöra huruvida en samling människor är försvarliga att sprida uppgifter till eller inte. Man måste se till fler faktorer som samspelar och gemensamt kan bidra till att uppgiften blir försvarlig att publicera. En

---

⁵⁷ Han var vid tillfället anställd vid Aftonbladet som kulturskribent och skrev ibland även för tidningens ledarsida.

grupp på Facebook är en särskild social kontext som vi inte stött på tidigare. Vilka som har tillgång till rummet och vilket syfte detta rum fyller bör, enligt mig, inte vara irrelevant. Domstolarna har i samtliga fall gått vidare och diskuterat övriga faktorer som kan komma att spela roll i försvarlighetsbedömningen. Dock är det onekligen så att storleken på gruppen är den faktor som får väga tyngst.

Gruppens, eller snarare forumets, offentlighet är ytterligare en aspekt som domstolen beaktar. I fallet med journalisten torde inlägget vara att anse som helt och hållet offentligt då alla som ville kunde ta del av inlägget. I de andra fallen har gruppens offentlighet dock begränsat internets annars totala tillgänglighet. Alla och envar får inte ta del av vad som står där. I fallet med regissören konstaterar tingsrätten att det faktum att alla inte kan nå av uppgiften är värd att beakta. Likande resonemang förs även i fallet med komikern. Offentlighetsstatusen på gruppen i kombination med gruppens regelverk, påverkade bedömningen kring hur många som uppgiften uppsåtligen spridits till. Som utgångspunkt beaktade domstolarna antalet gruppmedlemmar, därefter gick de vidare för att se till risken för spridning av uppgiften utanför gruppen. För denna bedömning var gruppens regelverk av intresse.

I fallet med komikern hade gruppen interna regler som förbjöd spridning utanför gruppen. Kvinnan som gjort publiceringen ansågs till följd av detta endast ha uppsåt till att spridningen skulle avse de medlemmar som var med i gruppen. I fallet med regissören omnämns inga sådana regler. Där konstaterar istället domstolen att spridning av inlägget var möjligt och att detta även har skett. Då det generellt vid publiceringar på internet inte finns likande interna regelverk fördes i fallet med journalisten inga likande resonemang. Återigen blir gruppen ett unikt forum jämfört med att publicera utanför grupperna där inga sådana regelverk finns. De uppbyggda regelverken på Facebook är naturligtvis inte att jämföra med lagregler på något sätt. Det finns inga allvarigare repressalier om man bryter mot dem. Samtidigt godkänner gruppens medlemmar att följa de premisser som gruppadministratören lägger fram för att få vara med i gruppen. Att beakta reglerna vid bedömningen om uppgiftslämnaren kunnat förutse vidarespridning anser även jag är relevant. Det bör dock, enligt mig, inte vara tillräckligt att stirra sig blind på att reglerna finns där. Man bör även se till hur de följs och hur stor vikt som ligger vid att de följs. Om medlemmarna är medvetna om att regelbrott är vanliga eller att regler inte tas på allvar torde det naturligtvis påverka uppgiftslämnarens tilltro till att spridning inte sker.

I de två fall där publiceringen skedde i så kallade hemliga grupper diskuterar domstolarna också vilket syfte grupperna hade. I de olika fallen var syftena skilda. I fallet med regissö-

ren var syftet att belysa strukturer i den andra var det att stötta personer som blivit utsatta för sexuella övergrepp av män. Domstolarna fäster inte vidare vikt vid syftet med grupperna vilket jag kan tycka är anmärkningsvärt. Enligt praxis ska man beakta var publiceringen skedde. Man ska vid en försvarlighetsbedömning se till alla relevanta omständigheter vid publiceringen. Jag anser därför att det är egendomligt att domstolarna inte fäster mer vikt vid syftet för grupperna. Enligt mig bidrar syftet med gruppen till att skapa en särskild social kontext, vilket inte kan anses irrelevant i bedömningen.

Domstolarna ser även till relationen mellan gruppmedlemmarna. Det har i alla tre mål rört sig om relativt många människor som varit mottagare av uppgiften. Domstolarna har därför snabbt konstaterat att den tilltalade inte har någon närmare relation till mottagarna. Vid fallet med journalisten, där publiceringen var tillgänglig för alla och envar, blir det naturligtvis inte lika aktuellt att se närmare till relationen mellan mottagare och avsändare, då gruppen av mottagare är omöjlig att avgränsa. I fallet med komikern, där antalet mottagare var överlägset minst⁵⁸ anger domstolen att uppgiftslämnaren inte rimligen kan antas ha bekantskap med samtliga gruppmedlemmar. I fallet med regissören kommenteras relationen endast med att det inte rör sig om en grupp av närstående. I fallet med komikern var en av nämndemännen skiljaktig. Denne menade att då gruppen samlade människor med likande erfarenheter av sexuella övergrepp så torde dessa sinsemellan haft en tydlig samhörighet. Jag håller med om detta. Känsliga frågor om till exempel sexuella övergrepp kan vara svåra att tala om med närstående. Det inte ologiskt att anta att personerna i en grupp med liknande erfarenheter kan ha en särskild tilltro och samhörighet till varandra och således en särskild relation som är värd att beakta. Att låsa sig fast på bekantskaper anser jag är trubbigt då en relation på grund av ett gemensamt intresse enligt mig torde kunna ge samma tilltro till människan i fråga.

Det är tydligt att domstolarna, när de prövar försvarligheten, undersöker om de personer som mottagit uppgiften kan vara att anse som en förtrolig krets. I samtliga fall kommer de fram till att så inte är fallet, ofta på grund av mängden människor som nås av uppgiften. Jag håller med dem i denna bedömning. Okända människor är inte en förtrolig krets. Detta innebär dock inte att det är oförsvarligt att uttala sig till dessa personer. Samtliga faktorer måste fortfarande beaktas.

---

⁵⁸ Cirka 600 stycken.

4. Slutsatser

En försvarlighetsbedömning är en avvägning mellan yttrandefrihet och personlig integritet. Yttrandefriheten är grundpelare inom demokratin. Förtalsbrottet är ett undantag som begränsar den rätten. Det finns till för att yttrandefriheten inte blir allt för begränsad. Undantaget syftar till att värna yttrandefriheten.

Då yttrandefriheten är mycket central vid förtal kan jag tycka att det är anmärkningsvärt hur domstolarna inte tycks ägna den särskilt mycket uppmärksamhet. Domstolen ser istället till omständigheterna kring hur uppgiften lämnades och väger dessa mot varandra. Detta istället för att se till helheten kring publiceringen och beakta detta i relation till viktigen med yttrandefrihet. Istället konstateras snabbt att den tilltalade kunde utnyttjat sin yttrandefrihet på ett sätt som var mer skonsamt för den uppgiften gällde. Finns det ett legitimt syfte med publiceringen torde detta syfte få väga tungt, även om det fanns vägar som var mer skonsamma för målsäganden. Försvarlighetsbedömningar fokuserar i mångt och mycket på målsägandens integritet, vilket självklart är en mycket viktig del att beakta. Samtidigt hamnar den grundlagsskyddade yttrandefriheten ur fokus för bedömningen. Yttrandefriheten är en viktig rättighet som bör värnas. Att stämpla ett nyttjande av denna som mindre försvarligt för att det genom begränsningar kunnat vara mer skonsamt för andra ter sig för mig underligt. Enligt min mening torde ett legitimt syfte väga betydligt tyngre i domstolens bedömning.

Ännu en aspekt av domarna som enligt mig tål att ifrågasättas är huruvida domstolarna fullt ut accepterar premissen att de uppgifter den tilltalade lämnar är sanna. Detta ser jag särskilt vid domen med journalisten. I det fallet ville C.W. varna för en farlig individ. Hon menade att det rörde sig om en återfallsförbrytare som dessutom våldfört sig minderåriga. Om vi accepterar detta som en sanning torde det inte utan vidare kunna avskrivas som oförsvarligt att namnge denna individ. Om domstolen beaktar detta som en sanning borde det finnas ett stort allmänintresse att denna individ tillkännages då han dessutom hade en offentlig position. Det ger upphov till min uppfattning att domstolen inte fullt ut accepterat premissen att se de uppgifter som den tilltalade delade som helt sanningsenliga.

Samma resonemang gäller vid beaktandet av uppgiftens allvarlighetsgrad som en faktor mot att det skulle vara försvarligt att yttra den. Detta är absolut av intresse vid avgörandet om gärningen ska rubriceras som förtal eller grovt förtal. Accepterar vi dock premissen att det de tilltalade säger är sant kan det enligt mig inte vara mindre försvarligt att

uttala sig bara på den grund att uppgiften rör ett allvarligt brott. Om uppgiften inte är sann är detta naturligtvis extra beklagligt. I det första ledet av försvarlighetsbedömningen förefaller det mig dock inte som mer oförsvarligt att uttala sig bara på den grund att anklagelsen var grov. Accepterar man tesen att det som den tilltalade säger är sant torde vikten hos de olika faktorerna som beaktas förändras, till de tilltalades fördel.

Gällande vilka faktorer som ska beaktas är det svårt att ange på förhand vad som kan komma att bli intressant för försvarlighetsbedömningen. Alla omständigheter kring uttalandet kan bli aktuella. Gällande grupper på sociala medier är det relativt outforskat område och det finns flera nya aspekter att beakta så som syftet med gruppen, dennes regler, antalet medlemmar med mera. Gruppens offentlighet och regler samverkar och har betydelse för bedömningen kring i vilken utsträckning uppgiftslämnaren hade till uppsåt att sprida uppgiften.

Jag tycker många av de faktorer som lyfts fram som relevanta av domstolarna är fullt rimliga att beakta. Samtidigt kan jag tycka att vissa faktorer ges en nästan avgörande roll så som antalet som fått ta del av uppgiften. Det finns dock andra delar så som offentlighet, syftet med publicering, tilltro på grund av gemensamma intressen som jag anser bör tillmätas en större roll vid försvarlighetsbedömningen.⁵⁹

Sammantaget anser jag att domstolarna bör beakta yttrandefriheten i större utsträckning i bedömningen om syftet är värt att skyddas av yttrandefriheten bör detta väga tungt. De bör i hela första ledet av försvarlighetsbedömningen konsekvent beakta det den tilltalade sagt som en sanning. De bör i större utsträckning beakta den sociala kontext där publiceringen görs samt i större utsträckning beakta hur olika maktpositioner i samhället kan yttra sig. De bör även vara öppna för att se nya sorters relationer som bildas på internet som beaktansvärda i bedömningen, även om användarna aldrig träffats i verkligheten.

---

⁵⁹ Jfr. Avsnitt 3.2.1 och 3.2.2 ovan.

5. Källor och litteratur

5.1 Källor

Offentligt tryck

Förarbeten

NJA II 1962. Brottsbalken.

Högsta domstolen

NJA 1987 s. 285.

NJA 1987 s. 298.

NJA 1994 s. 480.

NJA 2000 s. 490.

NJA 2006 s. 16.

NJA 2011 s. 725.

NJA 2014 s. 808.

NJA 2016 s. 702.

NJA 2018 s. 591.

Övriga svenska domstolar

Svea hovrätt, dom 2002-02-21 i mål RH 2002:39.

Nacka tingsrätt, dom 2019-07-03 i mål B 7995-18.

Stockholms tingsrätt, dom 2019-12-09 i mål B 1755-18.

Solna tingsrätt, dom 2020-03-24 i mål B 2985-19.

Övrigt

Eduards, Maud. Nationalencyklopedin. *Me-too-rörelsen*. <www-ne-se.ludwig.lub.lu.se/uppslagsverk/encyklopedi/lang/me-too-rorelsen>. Hämtad 2020-05-14.

Eriksson, Magnus och Weibull, Lennart. Nationalencyklopedin. *Sociala medier*. <www-ne-se.ludwig.lub.lu.se/uppslagsverk/encyklopedi/lang/sociala-medier>. Hämtad 2020-05-14.

Facebook. *Communityregler, introduktion*. <www.facebook.com/communitystandards/introduction>. Hämtad 2020-05-14.

Facebook. *Vilka är sekretessalternativen för Facebookgrupper?* Hjälpcenter, grupphantering för gruppadministratörer. <www.facebook.com/help/220336891328465>. Hämtad 2020-05-14.

Internetstiftelsen. *Svenskarna och internet 2019*. Sammanfattning. Publicerad 2019-10-15. <svenskarnaochinternet.se/rapporter/svenskarna-och-internet-2019/sammanfattning/>. Hämtad 2020-05-14.

Internetstiftelsen. *Svenskarna och internet 2019*. Sociala medier. Publicerad 2019-10-15. <svenskarnaochinternet.se/rapporter/svenskarna-och-internet-2019/sociala-medier/>. Hämtad 2020-05-14.

Jörnmark, Jan; Warrell, Johan; Seipel, Peter; Sundbland, Yngve. Nationalencyklopedin. *Internet*. <www-ne-se.ludwig.lub.lu.se/uppslagsverk/encyklopedi/lang/internet>. Hämtad 2020-05-14.

5.2 Litteratur

Asp, Petter; Ulväng, Magnus; Jareborg, Nils (2013), *Kriminalrättens grunder*. 2 uppl. Iustus Förlag, Uppsala.

Axberger, Hans-Gunnar och Strömberg, Håkan (2004), *Yttrandefrihetsrätt*. Studentlitteratur AB, Lund.

Bernitz, Ulf; Heuman, Lars, Leijonhufvud, Madeleine; Seipel, Peter; Wernling-Nerep, Wiweka; Vogel, Hans-Heinrich (2014), *Finna rätt*. 13 uppl. Norstedts juridik, Stockholm.

Friberg, Sandra och Jareborg, Nils (2010), *Brotten mot person och förmögenhetsbrotten*. Iustus Förlag, Uppsala.

Holmqvist, Lena; Leijonhufvud, Madeleine; Träskman, Per Ole, Wennberg, Suzanne (2012), *Brottsbalken - en kommentar, del I(1–12 kap.) Brotten mot person och förmögenhetsbrotten m.m.* Kommentaren till 5 kap. 1 §. 6 uppl. Nordstedts Juridik AB, Stockholm.

Korling, Fredric och Zamboni, Mauro (Red.) (2013), *Juridisk metodlära*. 1 uppl. Studentlitteratur AB, Lund.

Ljungren, Ingrid (2018), *Folkdomstolen på sociala medier*. Examensarbete 30 hp vid juristprogrammet VT18 på Lunds universitet.

Nilsson, Brottsbalk (1962:700), 5 kap. 1 §, Juno, 2020-05-14.

Peczenik, Aleksander (1986), *Rätten och förnuftet*. Nordstedts Förlag, Stockholm.

Schultz, Märten (2012), *Förtal och integritet*. Juridisk publikation, 2/2012, s. 207.